

STORTINGET

Representantforslag 150 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg

Dokument 8:150 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om en mer sirkulær byggenæring

Til Stortinget

Bakgrunn

Potensialet for å kutte utslipp og redusere ressursforbruk i bygg- og anleggsnæringen er enormt. Byggenæringen er Norges største fastlandsnæring, med 400 000 ansatte i bygg, anlegg og eiendom. Byggenæringen samler hele verdikjeden og omfatter også virksomhet og årsverk i industri og handel.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at det årlig bygges rundt 40 000 nye bygninger og 8 millioner kvadratmeter i Norge. Samtidig foregår det renovering, ombygging og tilbygg på eksisterende bygninger. En del av bygningsmassen rives, gjerne for å gi plass til nye bygg.

Det oppsto 2,11 millioner tonn avfall fra byggeaktivitet i 2022, ifølge Statistisk sentralbyrå. Det er om lag en fjerdedel av det samlede avfallet i Norge og omtrent like mye som de samlede avfallsmengdene fra alle husholdninger i Norge.

Bygg- og anleggsvirksomhet gir store klimagassutslipp. Asplan Viak beregnet i 2020 det totale klimafotetrykket for bygg- og anleggsnæringen til 17,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, hvorav ca. 9 millioner tonn var i Norge og resten i andre land. De samlede klimagassutslippene i Norge var, til sammenligning, 49,4 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2020.

Regjeringens mål er at klimagassutslippene skal reduseres med 55 prosent innen 2030 sammenlignet med 1990. Skal målet nås, må utslippene fra bygge- og anleggsvirksomhet reduseres betydelig.

Det er en tett kobling mellom klimagassutslipp og sirkulære løsninger i byggebransjen. Å rehabilitere fremfor å rive og bygge nytt, å ombruke og materialgjenvinne byggematerialer og å designe bygg for demontering og ombruk bidrar til store utslipps- og ressursbesparelser. Forslagsstillerne mener at det trengs flere og sterkere incentiver for å gjøre byggenæringen mer sirkulær.

Forslagsstillerne viser til EUs taksonomi, som blant annet har definert kriterier for nybyggaktivitet og rehabilitering av bygg. Ett av kriteriene er at det skal tilrettelegges for at minst 70 prosent av bygnings- og riveavfallet kan gå til ombruk eller materialgjenvinning.

Videre mener forslagsstillerne at det bør innføres et krav om maksimalt generert mengde avfall på byggeplasser for å stimulere til avfallsminimering og gjenbruk, på nivå med minstekravet i miljøsertifiseringsordningen BREEAM-NOR.

Det trengs konkrete klimakrav i byggteknisk forskrift

I dag utgjør klimagassutslippene fra produksjon og transport av materialer om lag 50 prosent av byggets totale utslipp gjennom levetiden for nye bygg, ifølge Grønn Byggallianse. Denne andelen vil vokse i takt med stadig lavere utslipp fra strømproduksjon.

Konkrete, tallfestede klimakrav til materialer i byggteknisk forskrift vil bidra til å skape et marked for sirkulære løsninger med lave produksjonsutslipp. Slike krav vil også stimulere til å rehabilitere fremfor å rive og bygge

ge nytt. Men å skape marked for sirkulære løsninger tar tid, og det er nødvendig med forutsigbarhet. Forslagsstillerne mener derfor at det trengs en plan for opptrapping av utslippskravene fram mot 2030.

Det offentlige må gå foran

Det tidligere direktoratet for forvaltning og IKT, Di-fi, har anslått at norske offentlige anskaffelser innen bygg, anlegg og eiendom utgjør mellom 163 og 245 mrd. kroner årlig. Offentlige anskaffelser er derfor avgjørende for å gjøre byggenæringen mer sirkulær.

Forslagsstillerne viser til EUs reviderte bygningsenergidirektiv, som ble vedtatt av Europaparlamentet i mars 2024. Her framgår det blant annet at nybygg skal være utslippsfrie i et livsløpsperspektiv fra 2030, og at nye bygninger som er eid av offentlige myndigheter bør ha nullutslipp fra 2028.

I dag er det ingen klimakrav i offentlige anskaffelser ut over minstekravene i regelverket som gjelder for alle aktører. Ved å stille minstekrav for klimagassutslipp fra hele livsløpet til offentlig finansierte bygg- og anleggsprosjekt vil det offentlige bidra til å endre hele markedet. Det vil skape et rom for en stor sektor av aktører som satser på klimavennlige og sirkulære løsninger. Det er avgjørende at det er forutsigbarhet for markedsaktører som vil satse på sirkulære løsninger. Forslagsstillerne mener også at det bør stilles krav til generert mengde avfall, til utslipp fra offentlige bygg, og til at rehabilitering alltid skal vurderes før riving og nybygging.

Byggenæringen selv er offensiv, ivrig og ønsker å satse. Dette er et av de aller beste tilgjengelige eksemplene i Norge på hvordan en ny, sirkulær, avansert og betydelig leverandørindustri kan utvikles, først og fremst ved hjelp av målrettet politikk.

Dokumentavgiften må endres for å gjøre rehabilitering lønnsomt

Dokumentavgiften er innrettet slik at det ofte er en økonomisk fordel for en utbygger å rive eksisterende bygg for å bygge et nytt bygg heller enn å bevare hele eller deler av den eksisterende bygningskroppen og rehabiliterer bygget. Hovedregelen er at alle må betale dokumentavgift ved tinglysing av dokument som overfører fast eiendom. Avgiften er 2,5 prosent av eiendommens verdi på tinglysningstidspunktet.

Dokumentavgiften blir regnet av salgs-/markedsverdien til eiendommen når dokumentet blir tinglyst, inkludert verdien av bygninger og faste anlegg. Utbyggere som velger å rive for å bygge nytt, belønnes gjennom fritak for dokumentavgift til staten for sitt nye bygg, mens utbyggere som velger å rehabiliterer bygget, straffes ved å måtte betale full dokumentavgift.

Både bransjen og forslagsstillerne mener at det ved ombygging og rehabilitering av næringsbygg ikke bør il-

egges dokumentavgift for mer enn tomteverdien ved salg.

Det trengs en returordning for alle vinduer

Hvert år kastes det rundt 650 000 vinduer og ruter. Bare 5 prosent av dem håndteres og gjenvinnes. Returselskapet for isolerglassruter (Ruteretur) har siden 2002 sørget for at én million isolerglassruter som inneholder miljøgiften PCB har blitt tatt hånd om på en kostnadseffektiv og trygg måte. For hver vindusrute som samles inn, går det ca. 20 kg rent glass til Glava som blir til isolasjon (glassull). Men Ruteretur kan med dagens regelverk bare samle inn PCB-ruter, som utgjør 5 prosent av rutene som kasseres.

Forslagsstillerne mener at et utvidet produsentansvar for alle vinduer vil sikre en enklere, rimeligere og mer miljøvennlig håndtering av de om lag 10 000 tonnene med vindusglass som kasseres årlig. Utvidet produsentansvar for alle isolerglass og vinduer vil blant annet hindre at miljøgifter havner på avveier (de fleste isolerglassruter som kasseres er farlig avfall), forenkle hverdagen for folk, næringsliv og avfallsmottak samt redusere kostnader og transport av vinduer. På sikt vil det styrke den sirkulære økonomien ytterligere at det legges til rette for at langt flere vinduer blir gjenbrukt i nye bygg og ikke bare kassert og resirkulert.

Byggeplasser må bli utslippsfrie

Også energibruken i byggebransjen må bli sirkulær. Det betyr i praksis at bransjen må gå over fra fossil til fornybar energi. Det må stilles krav om at statlige og kommunale byggeplasser skal være utslippsfrie, og kommunene må få mulighet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser overfor private utbyggere. Utslippsfrie byggeplasser har vært praktisert i Oslo og andre byer. Erfaringene er gode og kan tas i bruk av flere.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at maksimal mengde generert avfall per kvadratmeter på byggeplasser ikke skal overstige minstekravet i BREEAM-NOR.
2. Stortinget ber regjeringen innføre krav om at minst 75 pst. av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall skal kildesorteres, og starte innføringen av krav om materialgjenvinning. Regjeringen bes vurdere hvor høyt

- materialgjenvinningskravet bør være, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
3. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at minst 70 pst. av bygg- og anleggsavfall skal tilrettelegges for ombruk eller materialgjenvinning.
  4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemmel til å avslå riving i byggesaker av klima- og ressurs hensyn.
  5. Stortinget ber regjeringen innføre krav til maksutslipp av klimagasser fra materialer i byggeteknisk forskrift som sikrer at byggenæringen reduserer sine utslipp minimum i tråd med klimamålene for 2030.
  6. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for opptrapping av klimakravene til materialer i byggeteknisk forskrift, med en gradvis opptrapping av kravene fram mot 2030.
  7. Stortinget ber regjeringen legge til grunn for statlige virksomheter og aktører at bygninger ikke skal rives for å bygge nye når rehabilitering er mulig. Miljøkonsekvensanalyser av å bevare og rehabilitere framfor riving og nybygg må gjøres i hvert foreslåtte riveprosjekt, og rehabiliteringsalternativet skal alltid utredes.
  8. Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til alle nye bygg, i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
  9. Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til offentlige bygg- og anleggsprosjekter, i tråd med regjeringens omstillingsmål og EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
  10. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025 legge fram forslag om endringer i regelverket for dokumentavgiften slik at ombygging/rehabilitering av næringsbygg ikke ilegges dokumentavgift for mer enn tomteverdien ved salg.
  11. Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om at alle nye bygninger eid av det offentlige skal være nullutslippsbygg innen 2028, i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
  12. Stortinget ber regjeringen om å utvide produsentansvaret for PCB-holdige isolerglassruter til å omfatte innsamling og behandling av alle typer isolerglassruter.
  13. Stortinget ber regjeringen slå fast at alle statlige bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.
  14. Stortinget ber regjeringen fastsette et krav om at alle kommunale og fylkeskommunale bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.
  15. Stortinget ber regjeringen gi kommuner mulighet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser overfor private utbyggere.

10. april 2024

Rasmus Hansson

Une Bastholm

Lan Marie Nguyen Berg

